

تاریخ

Association
de
REVUES SCIENTIFIQUES
de
L'IRAN
TEHRAN
Octobre
1967

کانون
مطبوعات علمی ایران

چهارم

کانون مطبوعات علمی ایران

سیدفرید قاسمی

دست‌اندرکاران نشریات علمی و کوشش در بالا بردن اطلاعات عمومی مردم و ارتباط با سازمانهای علمی و مطبوعاتی داخلی و خارجی سازمانی به نام «کانون مطبوعات علمی ایران» به وجود آوردند. بنیادگذاران کانون مطبوعات علمی ایران، مطبوعات علمی را این چنین تعریف کرده‌اند:

«مستظور از مطبوعات علمی، نشریاتی است که مندرجات آنها مربوط به مسائل علمی و تخصصی از قبیل پزشکی - بهداشتی - داروسازی - شیمی - دندانپزشکی - مامایی - کشاورزی - صنایع و معادن - اقتصادی - حقوقی - ریاضی - اجتماعی - فنون مختلف حرفه‌ای - هنری - ادبی و غیره باشد.»

این کانون، سه نوع عضو داشته است: «پیوسته»، «وابسته» و «افتخاری».

تعریف «عضو پیوسته» این است: «صاحب امتیاز یا مدیر مسؤول نشریات علمی که در ایران منتشر می‌شود اعم از مرکز یا شهرستانها می‌توانند در این کانون عضو پیوسته شناخته شوند.»

براین اساس، نوزده تن در این کانون «عضو پیوسته» بوده‌اند. نام و سمت اعضای پیوسته کانون مطبوعات علمی ایران به این شرح است:

دور اطلاع نداشتند و یا می‌گویند «کانون مطبوعات علمی ایران پا نگرفت». منابع نوشتار و گفتار پژوهشگران و علمی‌نویسان، دو کتاب ارزشمند است که در آن مطبوعات ایران از سال ۱۳۳۳ تا ۱۳۵۳ مورد بررسی قرار گرفته‌اند: مؤلف کتاب سیری در مطبوعات ایران (تهران: مؤلف، ۱۳۴۴) درباره این تشکلی نوشته است: «... قرار است تشکیلات دیگری به نام کانون مطبوعات علمی ایران با عضویت مدیران مجله‌های ماهانه علمی و بهداشتی تشکیل گردد. این کانون، چنانچه قبلاً اشاره شده هنوز رسماً تشکیل نیافته، و درباره موقعیت صنفی و یا نحوه روابط خود با انجمن مطبوعات که کانون مرکزی مدیران روزنامه‌ها و مجلات است بی‌پایه‌ای انتشار نداده است...» (ص ۱۳۵).

مؤلف همین کتاب در اثر دیگرش با عنوان مطبوعات ایران ۵۳-۱۳۴۳ (تهران: بهجت، ۱۳۵۴) نوشته است: «... جمعی از مدیران مجله‌های پزشکی و علمی هم یک انجمن صنفی به ابتکار مدیر مجله دانش پزشکی تشکیل دادند که از این نیز جز نام، خبری شنیده نشد...» (ص ۳۸۳).

باری، مدیران نشریه‌های علمی برای حفظ حقوق قانونی و صنفی مطبوعات علمی ایران و ایجاد همبستگی و تشریک مساعی بین

علمی نویسی یکی از انواع روزنامه‌نگاری است که یکصدوسی و هفت سال در ایران پیشینه دارد. نخستین نشریه علمی، روزنامه علمیه دولت علیه ایران است که بیست و هفت سال پس از انتشار نخستین نشریه ادواری چاپی در ایران، منتشر شد. پس از آن تا امروز، صدها عنوان نشریه علمی - عمومی و علمی - تخصصی در ایران چاپ و منتشر شده‌اند که سیاهه این نشریه‌ها در راهنماها و فهرستهای مطبوعات ایران آمده است.

دست‌اندرکاران مطبوعات علمی در طول سالهای انتشار نشریاتشان و به‌ویژه در چهاردهم اخیر برای «حفظ حقوق قانونی و صنفی» و «ایجاد همبستگی و تشریک مساعی» همایش داشته‌اند و تشکلی بنا نهاده‌اند. یکی از این تشکلی‌ها، کانون مطبوعات علمی ایران است که به وسیله مدیران مطبوعات علمی ایران در سالهای آغازین دهه ۱۳۴۰ ش تأسیس شد.

پژوهشگرانی که در پی پیشینه تشکلی‌های مطبوعاتی هستند و تاکنون مقاله‌های گوناگونی در این زمینه چاپ و منتشر کرده‌اند، به این کانون اشاره‌ای نداشته‌اند و یا به ذکر نام آن بسنده کرده‌اند. از سوی دیگر برخی از علمی‌نویسان صاحب نام مطبوعات امروز ما، از وجود این «کانون» در گذشته‌ای نه چندان

[...] و] بالابردن سطح علمی مطبوعات تخصصی و عمومی».

دیگر مطالب این جزوه عبارتند از: «اساسنامه کانون مطبوعات علمی ایران» مصوبه هیأت مدیره دوم، «نام و سمت اعضای پیوسته کانون مطبوعات علمی ایران» و نام اعضای هیأت مدیره دوره اول (۱۳۴۳-۱۳۴۵) و دوره دوم (۱۳۴۵-۱۳۴۷) این کانون. چون نسخه‌های این جزوه از میان رفته‌اند و کمیابند و پژوهشگران و علاقه‌مندان به آن دسترسی ندارند و آگاهی آنان از اساسنامه کانون مطبوعات علمی ایران ضروری است. متن کامل این اساسنامه در پی می‌آید:

اساسنامه کانون مطبوعات علمی ایران

«ماده اول - به منظور حفظ حقوق قانونی و صنفی مطبوعات علمی ایران و ایجاد همبستگی و تشریک مساعی بین نشریات علمی و کوشش در بالابردن اطلاعات عمومی مردم و ارتباط با سازمان‌های علمی و مطبوعاتی داخلی و خارجی سازمانی به نام «کانون مطبوعات علمی ایران» با اطلاع مقامات صالحه تشکیل می‌شود.

در این اساسنامه هر جا نام کانون برده می‌شود منظور کانون مطبوعات علمی ایران می‌باشد. تبصره - منظور از مطبوعات علمی نشریاتی است که مندرجات آنها مربوط به مسائل علمی و تخصصی از قبیل پزشکی - بهداشتی - داروسازی - شیمی - دندانپزشکی - مامائی - کشاورزی - صنایع و معادن - اقتصادی - حقوقی - ریاضی - اجتماعی - فنون مختلف حرفه‌ای - هنری - ادبی و غیره باشد.

ماده دوم - کانون مطبوعات علمی ایران سازمانی است مستقل و دارای شخصیت حقوقی و به‌هیچوجه جنبه سیاسی نداشته و به هیچ‌یک از احزاب و دستجات سیاسی نیز بستگی نخواهد داشت.

ماده سوم - صاحب امتیاز یا مدیرمسئول نشریات علمی که در ایران منتشر می‌شود اعم از مرکز یا شهرستانها می‌توانند در این کانون عضو پیوسته شناخته شوند.

ماده چهارم - اعضای هیأت تحریریه مطبوعات علمی و کسانی که در تهیه نشریات و نگارش مقالات علمی فعالیت دارند می‌توانند در این کانون به عنوان عضو وابسته شناخته شوند. شخصیت‌های علمی و مطبوعاتی داخلی و خارجی با تصویب هیأت مدیره ممکن است به‌عنوان عضو افتخاری کانون شناخته شوند.

تبصره - صاحبان امتیاز و مدیران مسؤل و سردبیران نشریات علمی که سابقاً منتشر می‌شده‌اند به عنوان عضو وابسته کانون پذیرفته

۱	آقای دکتر احمد آذیر	مجله بیوشیمی ایران
۲	آقای دکتر حسین آیدین	مجله زیبایی و زندگی
۳	آقای دکتر ابراهیم چهارزی	مجله سلامت فکر
۴	آقای دکتر محمدحسین حاجبی	مجله پزشکی خانواده
۵	آقای دکتر طاهر رخشنده	مجله مسائل ایران
۶	آقای دکتر حسین رضاعی	مجله بهداشت روانی
۷	آقای دکتر احمد سیدامامی	مجله تندرست
۸	آقای دکتر نصرالله شیفته	مجله دانشمند
۹	آقای دکتر محمد طباطبائی	مجله پزشکی قانونی
۱۰	آقای دکتر منوچهر طراز	مجله رامین
۱۱	آقای دکتر غلامعلی عیبیدی	مجله پزشکی و دارو
۱۲	آقای دکتر طهمورت فرزین	مجله اخبار پزشکی
۱۳	آقای دکتر محمد قاسمی	مجله مکتب عدل
۱۴	آقای دکتر حسین متمدی	مجله سپاهان
۱۵	آقای دکتر جلال مصطفوی	مجله دنیای علم
۱۶	آقای دکتر قدرت‌الله موفقی	مجله سخن پزشکی
۱۷	آقای دکتر اسماعیل میلانی	مجله پزشکی و جراحی ایران
۱۸	آقای دکتر سیف‌الدین نبوی	نشریه انجمن پزشکان ایران
۱۹	آقای دکتر جواد هیئت	مجله دانش پزشکی

■ علمی نویسی یکی از انواع روزنامه‌نگاری است که در ایران یکصدوسی و هفت سال پیشینه دارد.

■ روزنامه علمی دولت علیه ایران، نخستین نشریه علمی ایران است که بیست و هفت سال پس از انتشار نخستین نشریه ادواری چاپی در ایران منتشر شد.

دوم از این قرار اعلام شده است: دکتر ابراهیم چهارزی رئیس، دکتر محمد طباطبائی و دکتر حسین متمدی نواب رئیس، دکتر طاهر رخشنده دبیر، دکتر محمد قاسمی خزانه‌دار، دکتر موفقی، دکتر نبوی، دکتر هیئت و دکتر آیدین مشاوران.

یکی از آثار برجای مانده از هیأت مدیره دوره دوم (۱۳۴۵-۱۳۴۷)، جزوه‌ای به قطع وزیری است که با احتساب جلد آن، بیست صفحه است. نام و نشان این جزوه را، نه در کتابشناسی‌های عمومی دیده‌ام و نه در فهرستهای متعددی که درباره نگاهشده‌های مطبوعات و روزنامه‌نگاری تدوین و منتشر شده‌اند. بر روی جلد این جزوه عنوان و نام چاپخانه آمده است: «کانون مطبوعات علمی ایران»، «چاپ مهین». در شناسنامه اثر می‌خوانیم: «کانون مطبوعات علمی ایران [۱]، شماره ثبت ۷۵۲ [۲] نشانی - [تهران]، خیابان ارفع [۳]، شماره ۶۰ [۴] تلفن ۶۷۶۳۴». پس از صفحات آغازین این جزوه، «هدف کانون مطبوعات علمی ایران» را این‌گونه ذکر کرده‌اند: «ارشاد و راهنمایی مردم برای سازش با تحولات اجتماعی و همگامی با سیر تمدن [۵]، هدایت جامعه و تنویر افکار عمومی و تکمیل اطلاعات متخصصین و ارائه طرق جدید به آنها

مجمع عمومی کانون مطبوعات علمی ایران تصویب کرده است که «اعضای هیأت تحریریه مطبوعات علمی و کسانی که در تهیه نشریات و نگارش مقالات علمی فعالیت دارند» به عنوان «عضو وابسته» و «شخصیت‌های علمی و مطبوعاتی داخلی و خارجی» پس از تصویب هیأت مدیره به عنوان «عضو افتخاری» شناخته شوند.

اعضای مجمع عمومی این کانون در سال ۱۳۴۳ تشکیل جلسه داده‌اند و نخستین اعضای هیأت مدیره را برای مدت دو سال برگزیده‌اند. اعضای هیأت مدیره دوره اول (۱۳۴۳-۱۳۴۵) کانون مطبوعات علمی ایران به این شرح بوده‌اند:

دکتر احمد سیدامامی رئیس، دکتر جلال مصطفوی و دکتر منوچهر طراز نواب رئیس، دکتر حسین حاجبی دبیر، دکتر احمد آذیر خزانه‌دار، دکتر چهارزی، دکتر آیدین، دکتر کیانی و دکتر عبد ربانی مشاوران.

گویا اعضای هیأت مدیره دوره اول این کانون فعال نبوده‌اند. چون نشانه‌ای از اقداماتشان در لابه‌لای منابع آن دوره دیده نمی‌شود. شاید به همین دلیل است که در انتخابات دوره دوم در ترکیب هیأت مدیره دگرگونی اساسی داده‌اند. نتیجه انتخابات دوره

می‌شوند.

ماده پنجم - اشخاصی که سایل به قبول عضویت این کانون باشند برگ تقاضای عضویت را امضاء می‌نمایند و دو نفر از اعضای پیوسته کانون نیز آنها را معرفی نموده پس از بررسی و تصویب هیأت مدیره عضو کانون شناخته می‌شوند به شرطی که فاقد سوابق سوء و محکومیت‌هایی که مانع از فعالیت‌های اجتماعی است باشند.

ماده ششم - مرکز کانون در تهران است و چنانچه عده اعضای هر یک از شهرستانها به پانزده نفر برسد ممکن است شعبه‌ای از این کانون در آن شهرستان تشکیل شود و تأسیس این شعبات منوط به تحصیل اجازه از مقامات ذیصلاح می‌باشد.

ماده هفتم - کانون دارای هیأت مؤسس و مجمع عمومی و هیأت مدیره خواهد بود.

ماده هشتم - هیأت مؤسس عبارتند از کسانی که در تأسیس و تشکیل این کانون پیشقدم بوده و ذیل اساسنامه را امضاء کرده‌اند.

ماده نهم - مجمع عمومی از کلیه اعضای کانون اعم از پیوسته یا وابسته هر سال یک مرتبه تشکیل می‌گردد و اعضای شهرستانها یا نمایندگان آنها می‌توانند در مجمع عمومی شرکت نمایند.

ماده دهم - دعوت جلسه عمومی از طرف کانون به وسیله دبیر و آگهی در روزنامه کثیرالانتشار دو هفته قبل از موعد جلسه و ارسال دعوتنامه کتبی که برای کلیه اعضای کانون فرستاده می‌شود به عمل می‌آید.

ماده یازدهم - علاوه بر مجمع عمومی سالیانه ممکن است مجمع فوق‌العاده برحسب تصویب هیأت مدیره یا پیشنهاد کتبی دوثلث از اعضای کانون تشکیل شود.

ماده دوازدهم - جلسه عمومی با اکثریت بیش از نصف عده اعضای پیوسته حاضر در مرکز رسمیت یافته و چنانچه در جلسه اول اکثریت حاصل نشود برای مرتبه دوم که دو هفته بعد با همان تشریفات تشکیل می‌شود با عده حاضر رسمیت خواهد داشت.

ماده سیزدهم - اعضای کانون اعم از مرکز یا شهرستانها می‌توانند در جلسات عمومی شخصاً حاضر شده و یا اینکه به یک نفر از اعضای پیوسته وکالت دهند که از طرف ایشان رأی دهد ولی هیچ یک از اعضای پیوسته نمی‌توانند وکالت بیش از یک نفر را قبول نمایند.

ماده چهاردهم - هیأت مدیره کانون دارای نه نفر عضو می‌باشد که با رأی مخفی از بین اعضای پیوسته انتخاب می‌شوند. انتخاب عضو پیوسته شهرستانی در هیأت مدیره کانون موقتی میسر است که بتواند در جلسات هیأت مدیره حضور یابد.

ماده پانزدهم - جلسات هیأت مدیره حداقل هر دو هفته یکبار تشکیل می‌گردد و در موقع لزوم ممکن است جلسات فوق‌العاده تشکیل شده و یا

■ مدیران نشریه‌های علمی برای حفظ حقوق قانونی و صنفی مطبوعات علمی ایران، ایجاد همبستگی و تشریک مساعی بین دست‌اندرکاران نشریات علمی و ارتباط با سازمانهای علمی و مطبوعاتی داخلی و خارجی، دست به ایجاد تشکل صنفی زدند.

عمومی برای تصویب؛

۴. دعوت مجمع عمومی یا مجامع عادی فوق‌العاده در موقع لزوم و تهیه گزارش برای طرح در مجمع عمومی؛

۵. قبول درخواست عضویت و بررسی و تصویب آن؛

۶. تأسیس کمیسیونهای مطالعاتی و مشورتی در رشته‌های گوناگون و مورد احتیاج علمی و تخصصی با مسؤلیت و ریاست اعضای پیوسته و با حق شرکت در جلسات هیأت مدیره در موقع بحث در مطالب موردنظر و مسؤلیت آنها.

ماده بیست‌ویکم - کلیه مکاتبات کانون به امضاء رئیس یا یک نفر از نواب رئیس و اوراق مالی به امضاء خزانه‌دار و رئیس یا یکی از نواب رئیس و مهر کانون می‌رسد و اداره دبیرخانه کانون به عهده دبیر می‌باشد.

ماده بیست‌ودوم - در هر شهرستان که شعبه‌ای از کانون تشکیل شود هیأت عامله مرکب از یک نفر رئیس و یک نفر دبیر و یک نفر خزانه‌دار خواهد بود که این هیأت از طرف مجمع انتخاباتی آن شهرستان برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند.

ماده بیست‌وسوم - برای نظارت در امور مالی کانون هر سال دو نفر از طرف مجمع عمومی به‌عنوان بازرس از بین اعضای پیوسته انتخاب می‌شود و بازرس حق حضور در جلسات را دارا بوده ولی حق رأی نخواهد داشت.

ماده بیست‌وچهارم - انحلال کانون با پیشنهاد کتبی دو ثلث از اعضای مؤسس و تصویب دو ثلث از اعضای پیوسته انجام خواهد شد. در این مورد باید هیأت تصفیه مرکب از سه نفر که با رأی دوثلث از حاضرین انتخاب می‌شوند به دارایی و دیون کانون رسیدگی کرده در صورتی که سازادی باقی بماند آن را به جمعیت شیروخورشید سرخ ایران اهداء نمایند.

ماده بیست‌وپنجم - این اساسنامه که در بیست‌ویج ماده و سه تبصره تنظیم شده و در تاریخ بیست‌ویج آبان ماه ۱۳۴۴ به امضای مجمع عمومی رسیده از تاریخ فوق قابل اجراست.»

هم‌اکنون نیمی از اعضای مجمع عمومی و هیأت مدیره و گردانندگان کانون مطبوعات علمی ایران در قید حیات هستند. امید است خودشان به صرافت بیفتند و چگونگی تأسیس و انحلال این کانون را بنویسند و اطلاعات بیشتری درباره این تشکل ارائه دهند. □

اینکه تاریخ جلسات عادی به تأخیر افتد.

ماده شانزدهم - هیأت مدیره در اولین جلسه خود یک نفر رئیس و دو نفر نایب‌رئیس و یک نفر دبیر و یک نفر خزانه‌دار با رأی مخفی انتخاب می‌کند.

تبصره - رئیس هیأت مدیره سابق به مدت یکسال به‌عنوان رئیس سابق حق شرکت در جلسات هیأت مدیره بدون حق رأی را دارد.

ماده هفدهم - دوره فعالیت هیأت مدیره دو سال است و پس از آن مدت نیز تجدید انتخاب امضاء بلامانع است و تا موقتی که هیأت مدیره جدید انتخاب نشده هیأت مدیره سابق به کار خود ادامه خواهد داد ولی این مدت از سه ماه تجاوز نخواهد کرد.

ماده هیجدهم - وظایف مجمع عمومی عبارت است از رسیدگی به گزارش عملیات هیأت مدیره و تصویب ترازنامه و بودجه کانون - تصویب میزان ورودیه و حق عضویت ماهانه که به‌وسیله هیأت مدیره پیشنهاد می‌شود - اظهارنظر در خط مشی هیأت مدیره - بحث و تصویب موادی که برای تکمیل یا تغییر اساسنامه از طرف هیأت مدیره پیشنهاد می‌شود انتخاب هیأت مدیره جدید.

تبصره - در صورتی که هریک از اعضا پیشنهاداتی راجع به اساسنامه یا نظری نسبت به سایر مسائل مربوطه به کانون داشته باشند باید قبلاً نظر خود را کتیباً به هیأت مدیره بفرستند تا پس از بررسی در مجمع عمومی مطرح گردد.

ماده نوزدهم - هرگونه تغییر یا اصلاح در این اساسنامه و هرگونه آئین‌نامه یا اساسنامه دیگری

که در آینده به موجب همین اساسنامه از طرف کانون تنظیم می‌گردد نباید با قوانین و مقررات مملکتی منافات داشته باشد و اجرای آئین‌نامه یا اساسنامه موکول به تصویب و تأیید مقامات ذیصلاحیت خواهد بود.

ماده بیستم - وظایف هیأت مدیره به‌قرار زیر است:

۱. اداره کانون از هر جهت و مراقبت در اجرای کامل اساسنامه و تدوین آئین‌نامه داخلی کانون؛

۲. تنظیم ترازنامه و بودجه کانون و تعیین میزان ورودیه و حق عضویت ماهانه و پیشنهاد آن برای مجمع عمومی برای تصویب؛

۳. مطالعه در اساسنامه و تنظیم مواد برای تکمیل یا اصلاح آن و پیشنهاد آن مواد به مجمع